

EKSEGĒZE

„RADĪŠANAS STĀSTI (1.MOZ 1,1-2,3 UN 1.MOZ 2,4-25)“

DR.THEOL. DACE BALODE

Radīšanas stāstu mītiskais raksturs

Ar Bībeles radīšanas stāstiem mūsdienās saistās ļoti daudz strīdīgu jautājumu: Cik veca ir pasaule? Vai 1. Moz 1 pieminētās dienas jāsaprot burtiski kā 24 stundu laika nogrieznis vai arī tas ir simbols laikmetiem? Vai radīšanas stāsti pārlietu uzsver cilvēka dominanti radības vidū? Kas ir Dieva līdzība cilvēkā? Beigu beigās jautājums ir arī par tekstu žanru, vai tie ir saprotami kā mīts, līdzība vai vēsturisks stāsts?

Salīdzinot abus 1. Mozus grāmatas sākumā ievietotos stāstus, jānoskaidro, kādu izpratni par sievietes vietu radības kārtībā tiek paredz, un kāda būtu to nozīme šodienas draudžu praksei.

Lielākā daļa mūsdienu pētnieku uzskata, ka 1. Moz 1-9, kas vēsta par pasaules pirmvēsturi uzskatāmi par mītiskiem stāstiem.¹ Mīts bieži tiek pārprasts kā pasaka, neticams stāsts, un šis pārpratums izsauc pretestību tajos, kas Bībeles tekstu grib ņemt nopietni kā Dieva atklātu patiesību. Šķietami mīts nav savienojams ar patiesības pavēstījumu. Jautājums tādā gadījumā ir par patiesības izpratni, kas ir aiz vienas vai otras interpretācijas. Runājot par šiem tekstiem, kā par mītu patiesības jēdziens tiek paplašināts. Ar to nesaprot tikai faktoloģisku īstenību, kas atbilst pēcapgaismības patiesības izpratnei un kādēļ pret mītu 19. gs. zinātne ir izturējusies ar nonicinājumu. Kreacionisms, kas mēģina pierādīt radīšanas stāstu vēsturiskumu, strādā tieši ar šo 19. gs. apgaismības iespaidoto patiesības izpratni. Tajā pat laikā lielākā daļa šodienas pētnieki no jauna ir novērtējuši mīta nozīmi cilvēces vēsturē un ir daudz tuvāk mīta izpratnei, kā to saprata arhaiskajās kultūrās, "kur mīts ... nozīmēja "patiesu notikumu" un, kas ir vēl svarīgāk, sakrālu un

1 Džons Dreins piedāvā kā alternatīvu šos stāstus saukt par "ticības stāstiem", jo "tie izsaka visdziļāko patiesību, ko vien var iztēloties dzīves sarežģītajos labirintos". Dreins, Džons, Ievads Vecajā Derībā, 2007, 26, 246-249.

nozīmīgu notikumu, kurš spēj kalpot par paraugu atdarināšanai”.² Interesanti, “ka sabiedrībās, kurās vēl tagad ir mīts ir dzīvs, to locekļi novelk noteiktu robežu, kas atšķir mītu – “patiesu teiksmu” un tos stāstus un pasakas, kuras tie attiecina uz “izdomātām teiksmām””.³ Mīts tāpat ir patiesss stāsts, kas skaidro pasauli un cilvēka dzīvi tajā, tas atklāj “dažādas, reizēm dramatiskas, varenas sakrālā (vai pārdabiskā) izpausmes šajā pasaulē”.⁴ Mīts atklāj patiesību, ko varbūt nevar racionāli paskaidrot, pierādīt un šajā ziņā tas var dot cilvēkam viņa dzīvei vajadzīgos orientēšanās punktus tur, kur zinātnisks pierādījums to nevar. Tādā veidā tas var būt daudz vairāk nekā vēsturiska notikuma atstāsts. Atzīstot Bībeles pirmo nodaļu mitoloģisko raksturu, ir iespējams noņemt spriedzi, kas šim tekstam tiek uzlikts, uztverot to par vēsturisku stāstu, kas tad ved pie nebeidzamiem mēģinājumiem saskaņot zinātnes atziņas par pasaules veidošanos ar šiem Bībeles tekstiem (ko paši teksti nepieprasa).

Atšķirībā no daudzu apkārtējo tautu mītiem ebreju mitoloģijā nav stāsti par dažādu dievību savstarpējām attiecībām, cīņām starp pretējām dievībām, drāmām, tas ir sveši Bībeles monoteismam. Mīts te izsaka to, par ko Israēls ir pārliecinājies attiecībā uz savu Dievu, par viņa vadību un radītāja darbību tautas dzīvē.⁵

Šajos stāstos ir daudz metaforu un simbolu. Šajos gadījumos mēs nejautājam, par stāstītā vēsturiskumu, atbilstību faktiem, bet gan par stāsta nozīmi. Tad nevar teikt stāsts ir “tikai mīts”, bet gan tieši otrādi tas ir vairāk nekā vēsturisks stāsts.⁶ Tomēr, protams, mīts kā stāsts neveidojas ārpus vēsturiskajiem apstākļiem, un tādēļ arī tajā ieplūst tā vēsturiskā fona ietekme, kurā tas veidojies, piemēram, priekšstati par pasaules uzbūvi, par cilvēku sadzīvi utt. Tā mīts var kalpot ne tikai

2 Eliade, Mirča, Mīta aspekti, Rīga, 1999, 7.

3 Eliade, Mirča, Mīta aspekti, Rīga, 1999, 13.

4 Eliade, Mirča, Mīta aspekti, Rīga, 1999, 12.

5 Par radīšanu nav runāts tikai Gen 1-2, bet arī vēl Pam 8,22-31; Ps 74,12-17; 89,10-12; 104, Īj 26; 38,4-11, Jes 40,12-31.

6 Mettinger, Tryggve N.D., Tge Eden Narrative, Winona Lake, Indiana, 2007, 67-68.

mērķim izskaidrot cilvēka apkārtējo pasauli, bet arī par legalizēt noteiktas ētiskas normas.⁷

Tekstu avoti

Abas pirmās 1. Mozus nodaļas divreiz izstāsta stāstu par pasaules radīšanu. Jau šī atkārtojuma dēļ vien, pētnieki ir uzskatījuši, ka iespējams abi stāsti pieder dažādiem avotiem. Bez tam abi stāsti atšķiras viens no otra ar atspoguļoto norises kārtību un valodas stilu. 1. nodaļā atrodamais stāsts ir veidots dzejiskā, mazliet eksaltētākā valodā, teikumu periodi ir īsi, izteikumi atkātojas. Savukārt stāstā, kas iesākas 1 Moz. 2,4 radīšana aprakstīta daudz krāsaināk, teikumu periodi ir garāki.

1) Pētnieki ir ievērojuši, ka katrs no stāstiem savā aprakstā ir iedvesmots no dažādu dabas norišu fona. Pirmais radīšanas stāsta veidotāji ir iedvesmoti no dabas norisēm upes ielejās – vai Eģiptes Nīlas vai arī Mezopotāmijas Eifratas un Tigras. Katru gadu šīs upes pārplūst un tad plūdiem krītoties parādās atkal sauszeme, kur vispirms parādās pirmā veģetācija, un pēc tam to sāk apdzīvot vispirms dzīvnieki un tad arī cilvēki. Šajā stāstā cilvēks tiek radīts beigās un uzreiz vīrietis un sieviete, tiek radīts cilvēks kā suga.⁸

Iepretī tam 1. Moz 2. nodaļā un arī 3. sarakstīšana ir iedvesmota no citādiem dabas apstākļiem. Tur stāsta fonā var samantīt sausas stepes vai arī pilnībā izkaltušas zemes tēlu kā "haosu pirms radīšanas" (un tas iepretī tiem ūdeņu daudzumiem, kas parādās 1. nodaļā!). Tikai avotu ūdens, kā tas ir sastopams oāžu reģionos (vai arī lietus, kā Ēfraima un Jūdas zemēs), apūdeņo zemi un padara to auglīgu, ka tajā iespējams ziedošs dārzs. Šajā stāstā tad nu no šīs mitrās zemes Dievs vispirms izveido cilvēka figūru un, iedvesdams tam savu elpu, dara to par dzīvu būtni. Tad cilvēkam tiek veidots dārzs, kurā tas tiek ielikts dzīvot. Lai cilvēks šajā dārzā nejustos tik vientuļš, Dievs tāpat kā cilvēku no zemes veido arī dažādus dzīvniekus. Tomēr, kad cilvēks, acīmredzot, vēl

7 Mettinger, Tryggve N.D., Tge Eden Narrative, Winona Lake, Indiana, 2007, 70-71.

8 Zenger, Erich, Einleitung in das Alte Testament, Stuttgart, Berlin; Köln, 2001, 89.

joprojām jūtas viens, tad no tā ribas tiek veidots otrs cilvēks - sieviete. Abiem gan tālākajā stāstā ir jāpamet Dieva iekārtotais dārzs un jāpadara neiekoptā zeme par savu dzīves telpu. Tā it kā 1. Moz 1,12 nav vēstījusi, ka visa zeme ir ar zāles un koku pilna.⁹

2) Abas nodaļas arī dažādā veidā vēsta par Dievu.

2. Moz 2.-3. nodaļā, Dievs rādīts ar antropomorfām (cilvēkam līdzīgām) iezīmēm. Viņu var iztēloties, kā viņš veido savu radību – cilvēkus un dzīvniekus, viņš iekārto dārzu kā dārznieks, viņš vakara vēsumā pastaigājas pa šo dārzu.

Iepretī tam 1. Moz 1. nodaļā viņš ir suverēns un transcendents, viņš ir pāri un aiz visas radības. Viņš runā un viss top. Ar cilvēku viņš neiegrimst garos dialogos, bet gan tikai izsaka savu svētību pār viņu.¹⁰

Šie vērojumi liek pieņemt, ka abi stāsti nav viena autora radīti, bet gan pieder dažādiem tradīcijas slāņiem. Parasti tiek uzskatīts, ka 1. Moz 2.-3. nodaļa nāk no dokumenta, kas varētu būt tapis ap 950. gadu Jūdejā, tātad Israēla Dienvidvalstī. Pētnieki to dēvē par Jahvistu, jo tur Dievs apzīmēts ar tetragrammu YHWH.

1. Mozus 1,1-2,3, savukārt, uzskatīts par t.s. Priesteru kodeksa daļu, ko sarakstījuši, visticamākais, Jeruzālemes priesteri ap 550. gadu p.m.ē.

Dzimumu radīšana

Pirmajā stāstā 1,27 ir teikts:

Dievs radīja cilvēku savā līdzībā,

Dieva līdzībā viņš to radīja,

vīrieti un sievieti viņš tos radīja.

Šajā pantā trīs paralēli veidotos izteikumos aprakstīta cilvēka radīšana, pirmās divas panta daļas atkārtoti izteikto domu, uzsverot notikuma nozīmi, bet trešā ved tālāk – paskaidrojot, ka cilvēks Dieva līdzībā ir radīts kā vīrietis un sieviete. Eksegēzes vēsturē gan ir secināts, ka

9 Zenger, Erich, Einleitung in das Alte Testament, Stuttgart, Berlin; Köln, 2001, 90.

10 Zenger, Erich, Einleitung in das Alte Testament, Stuttgart, Berlin; Köln, 2001, 90.

dzimumi ir atšķirība no Dieva līdzības,¹¹ vai arī, ka Dievs sākotnēji ir radījis cilvēku androgīnu, t.i. gan vīrieti un sievieti un tad notikusi dzimumu atdalīšana.¹² Tomēr no 1. Mozus grāmatas nav atbalstāma ne viena un arī ne otra interpretācija, bet gan ka runa ir par to, ka cilvēks ir radīts tieši kā vīrietis un sieviete Dieva līdzībā, 27. panta trešā daļa sagatavo un ved tālāk pie nākamā panta, 1,28, kur dota pavēle būt auglīgiem un vairoties, piepildīt un pakļaut zemi. Tādējādi arī šī Dieva līdzība cilvēkā nav atraujama no šiem aspektiem: cilvēks kā vīrietis un sieviete, cilvēks kā Dieva valdīšanas īstenotājs zemes virsū un cilvēks auglības svētībā, kas nodrošina viņa turpināšanos.¹³

1. Moz 2,7.18-24 cilvēka radīšana aprakstīta citādā veidā. Vispirms radīts cilvēks, kurš ir viens citas radības vidū. Tas stāstā tiek saukts par *'adām*, un viņa apzīmējums skaidri saistās ar to, no kā viņš ir veidots-no zemes (*'adāmāh*). Cilvēks tāpat ir ir "zemietis" pēc savas piederības un izcelsmes. Problēma nu stāstā saistās ar to, ka šis te cilvēks ir viens pats un nav tam atbilstoša biedra, tādēļ: "Jahve Dievs sacīja: "Nav labi cilvēkam būt vienam. Es radīšu tam palīgu, kas atbilst tam." Lielākā interpretācijas problēma mūsdienu ekseģēzē nu saistās ar šiem vārdiem "palīgs, kas atbilst tam" (*'ēser k^enegdo*). Vai ar to ir domāta sievietes pilnīga subordinācija, ka tā ir veidota, lai būtu palīgs vīrietim, kas vienīgais ir pilnvērtīgs cilvēks?¹⁴

Jāņem vērā daži vērojumi no paša stāsta:

1. Viss stāsts 1. Moz 2,7-25 ir vērsts uz to, ka notiks divu dzimumu izveidošana. Vīrietis un sieviete (*'iš* un *'iššah*)¹⁵, tomēr sākotnēji,

11 Ar norādi uz pētnieku Horstu Zēbasu (*Horst Seebaß*), Noort, Ed, The Creation of Man and Woman in Biblical and Ancient Near Eastern Traditions, in: Luttikhuizen, Gerard P. (ed.), Creation of Man and Woman: Interpretations of the Biblical in Jewish and Christian Traditions, Leiden, 2000, 4.

12 Ar norādi uz pētnieku Johannesu de Mūru (*Johannes de Moor*) Noort, Ed, The Creation of Man and Woman in Biblical and Ancient Near Eastern Traditions, in: Luttikhuizen, Gerard P., Creation of Man and Woman: Interpretations of the Biblical in Jewish and Christian Traditions, Leiden, 2000, 5.

13 Noort, Ed, The Creation of Man and Woman in Biblical and Ancient Near Eastern Traditions, in: Luttikhuizen, Gerard P., Creation of Man and Woman: Interpretations of the Biblical in Jewish and Christian Traditions, Leiden, 2000, 8

14 Tā, piemēram, Gunkel, Hermann, Genesis, Göttingen, 1901, 13.

15 Lai arī šajā Bībeles stāstā *'iš* un *'iššah* lietoti kā savstarpēji saistīti vārdi, tomēr pētnieki norāda, ka etimoloģiski abi tie nav saistīti, tiem ir atšķirīgas vārdu saknes. Tomēr to fonētiskās līdzības dēļ stāsta

kad nav vēl šo divu dzimumu, cilvēks netiek Bībeles stāstā apzīmēts par vīrieti (*'iš*), bet gan par *'adām*, šajā brīdī tas vēl nav ne vīrietis, ne sieviete, tas nav arī androgīns, jo vēl nepastāv dzimums kā tāds.¹⁶ Nav atbilstoši tādēļ argumentēt, ka vīrietis kā vīrietis ir radīts pirmais un tādēļ ir vērtīgāks. Dzimumu apziņa nāk tikai stāsta beigās (2,23). No stāstā aprakstītās radīšanas kārtības nevar arī nolasīt to, ka pirmais radītais ir visvērtīgākais, bet pēdējais mazāk vērtīgs. Pēc šādas loģikas, tad sieviete atrastos hierarhijas pašā apakšā, vēl arī pēc dzīvniekiem.¹⁷

2. Kad ir izveidota sieviete, tad tā tiek apsveikta ar sajūsmu. Šoreiz tā ir miesa no "manas miesas" un "kauls no mana kaula" (2,23). Tā poētiski ebreju valodā tiek izteikta saikne radnieku starpā, piemēram, Lābans saka savam māsas dēlam Jēkabam (29,14): "Tiešām, tu esi no maniem kauliem un manas miesas!" Ar to tiek ebrejiski izsaka to, ko latviski apzīmē par asinsradniecību. Tā arī te šis teikums izceļ, ka vīrietis un sieviete ir veidoti no viena un tā paša "materiāla".¹⁸
3. 24. pants izskaidro laulības nozīmi no rakstītāja perspektīvas. Vīrs atstās tēvu un māti un ar sievu kļūs viena miesa. Ar to nav domāta seksuāla savienošānās vai bērni, vai pat garīga vienība laulāto starpā, bet gan te līdzīgi kā 2,23 ir runa par radniecību, viņi kļūst par "asinsradniekiem".¹⁹
4. "Palīgs, kas atbilst tam" ("*'ēser k^enegdo*"), nav domāts kalps, kas ir pakļauts savam kungam. Vārds "palīgs" pats par sevi nenozīmē ne to, ka šis palīgs ir kaut kas zemāks, ne arī to, ka kaut kas augstāks. Šis vārds, piemēram, ir attiecināts uz Dievu kā cilvēka

autors to ir sasaistījis. Gössmann, Elisabeth (Hrsg.), Wörterbuch der feministischen Theologie, Gütersloh, 1991, 93.

16 Noort, Ed, The Creation of Man and Woman in Biblical and Ancient Near Eastern Traditions, in: Luttikhuisen, Gerard P., Creation of Man and Woman: Interpretations of the Biblical in Jewish and Christian Traditions, Leiden, 2000, 11.

17 Gössmann, Elisabeth (Hrsg.), Wörterbuch der feministischen Theologie, Gütersloh, 1991, 94.

18 Wenham, Gordon J., Genesis 1-15, WBC 1, 1987, 70; Noort, Ed, The Creation of Man and Woman in Biblical and Ancient Near Eastern Traditions, in: Luttikhuisen, Gerard P., Creation of Man and Woman: Interpretations of the Biblical in Jewish and Christian Traditions, Leiden, 2000, 12.

19 Wenham, Gordon J., Genesis 1-15, WBC 1, 1987, 71.

palīgu (2.Moz 18,4; 5.Moz 33,29; Hoz 13,9; īpaši Psalmos, piemēram, Ps 33,20; 70,6; 115,9; 121,1; 146,5; Jes 41,10).²⁰ Dievs pats tomēr negrib šajā stāstā būt vienīgais palīgs – tā stāsts aizved no dažādām alternatīvām (ne Dievs/ ne viens/ ne citas radības) pie kaut kā jauna.²¹ Dieva suverēnas izšķiršanās un darbības rezultātā tiek radīta sieviete. Ar prepozīciju "k^e" ievadītā frāze jātulko "iepretī", "saistībā ar", "paralēli ar" vai "pārī ar".²² Te ir runa par līdzvērtību. Atšķirībā no dzīvnieku pasaules, vienīgais, kas var būt līdzvērtīgs cilvēkam ir otrs cilvēks. Interesanti, ka šeit lietots vīriešu dzimtes vārds -palīgs, nevis sieviešu - palīdzē. Tāds pats palīgs, kāds var būt vīrietis sievietei: "'ēser k^enegdo" nozīmē te abpusēju atbalstu"²³

Teksta interpretācijas vēsture

Šiem tekstiem ir ļoti sarežģīta interpretācijas vēsture, galvenokārt, jau 1. Moz 2. nodaļai. Kā mēs redzam no tuvāka teksta apskata teksts pats nemaz nepieprasa vīrieša pārākuma uzsvēršanu, lai arī otrajā radīšanas stāstā dominē vīrišķā perspektīva. Jāatceras, ka šie teksti nes sava laika pēdu nospiedumus. Interpretācijas vēsture gan ir gājusi pat pret tekstu pirmo nozīmi. Tie izmantoti, lai pamatotu vīrieša pārākumu pār sievieti, bieži arī aizmirsts par abu stāstu patstāvību un pirmais radīšanas stāsts interpretēts caur otrā "brillēm", kas jau parāda zināmu tendenciozitāti. Ir gan atrodamas arī mazāk diskriminējošas interpretācijas, piemēram, lai cilvēks nedomātu, ka vienu no dzimumiem ir radījis viens Dievs un otru kāds cits, tad Dievs ir radījis abus vienlaicīgi, arī, lai viņu mīlestība

20 Visā VD termins 'ēser netiek lietots, lai izteiktu subordināciju, bet gan pārsvarā šis termins parādās cilvēka, tautas attiecībās ar Dievu, vai arī kara situāciju aprakstos, kur ar to ir apzīmēts palīgā nākošais karaspēks vai ķēniņš, piemēram Joz 1,14; 10,4.6.33; 2. Sam 8,5.

21 Brueggemann, Walter, Genesis, Interpretation. A Bible Commentary for Teaching and Preaching, Atlanta, 1982, 47.

22 Meyers, Carol L., Discovering Eve: Ancient Israelite Women in Context, Oxford, 1991, 85.

23 Noort, Ed, The Creation of Man and Woman in Biblical and Ancient Near Eastern Traditions, in: Luttikhuisen, Gerard P., Creation of Man and Woman: Interpretations of the Biblical in Jewish and Christian Traditions, Leiden, 2000, 12-13.

vienam pret otru būtu lielāka.²⁴ Tas, ka Dievs ir radījis abus dzimumus ir saprasts kā pierādījums Dievam kā Dievam. Vēl kādā agrīnā interpretācijā uzsvērts, ka abi -Ādams un Ieva radīti un nevis dzimuši dabiskā veidā un paradīzē valdījusi seksuāla nevainība.²⁵ Radīšanas stāsts kalpojis arī, lai pamatotu laulības vienreizējumu.²⁶ Tomēr ātri vien baznīctēvi nosliecas skaidrot šos pantus, lai uzsvērtu vīrieša prioritāti. Piemēram, Jeruzālemes Kirils uzsver, ka Ieva ir dzimusi ne no mātes, bet gan no Ādama ribas. Tas gan kalpo viņam kā pierādījums, ka Jēzus varēja arī piedzimt bez vīrieša dalības. Tomēr tālāk viņš argumentē: "Sieviešu dzimums ir pateicību parādā vīriešiem, jo Ieva ir tapusi no Ādama un viņu neieņēma māte, zināmā mērā viņu dzemdēja vīrietis viens pats".²⁷ Autors te šķiet ir aizmirsis par Dieva darbību radīšanas stāstā, galveno, kādēļ šie stāsti ir veidoti.

Vēl tālāk sievietes subordinācijas pamatošanā iet Akvīnas Toms. Vispirms viņš reducē sievietes radīšanas nozīmi, sakot, ka sieviete ir radīta mērķim būt par palīgu vīrietim ne jau ikdienas darbos ("jo tādās lietās vīrieša labākais palīgs ir cits vīrietis"), bet gan viņa ir cilvēka palīgs, lai palīdzētu tam turpināt dzimtu.²⁸ Par to, ka vīrietis būtu arī sievietes palīgs te nav ne mazākās runās. Palīgs te arī vairs nav

24 Theophilus von Antiochien an Autolykus, Zweites Buch: Widersinnigkeit des Heldentums und Erhabenheit der christlichen Wahrheit, 28 Frühchristliche Apologeten Band II. Aus dem Griechischen übersetzt von J.Leitl (Autolykus). Aus dem Lateinischen übersetzt von Dr. Alfons Müller – Kaplan in Stuttgart (Octavius). Aus dem Griechischen oder Lateinischen übersetzt von Gerhard Rauschen (Martyrerakten) (Bibliothek der Kirchenväter, 1. Reihe, Band 14) München 1913., pieejams tiešsaistē <http://www.unifr.ch/bkv/kapitel294-27.htm>, skatīts 25.05.2010.

25 Des Johannes von Damaskus genaue Darlegung des orthodoxen Glaubens. Aus dem Griechischen übersetzt von Dr. Dionys Steinhofer. (Bibliothek der Kirchenväter, 1. Reihe, Band 44) München 1923, I,8. pieejams tiešsaistē <http://www.unifr.ch/bkv/kapitel1688-7.htm> un XXIV, 24. ., pieejams tiešsaistē <http://www.unifr.ch/bkv/kapitel1691-23.htm>, skatīts 25.05.2010.

26 Baznīctēvs Eisēbijs Hieronīms gan uzskata, ka 2,24 vispār nav runa par laulību ("No sievietēm ne vēsts!"), bet gan par Kristus attiecībām ar draudzi. Des heiligen Kirchenvaters Eusebius Hieronymus ausgewählte Briefe. (Des heiligen Kirchenvaters Eusebius Hieronymus ausgewählte Schriften Bd. 2-3; Bibliothek der Kirchenväter, 2. Reihe, Band 16) Kempten; München : J. Kösel : F. Pustet, 1936., Iia (Aszetische Briefe), 11. pieejams tiešsaistē <http://www.unifr.ch/bkv/kapitel3103-11.htm>, skatīts 25.05.2010.

27 Citēts pēc Des heiligen Cyrillus Bischofs von Jerusalem Katechesen / aus dem Griechischen übers. und mit einer Einl. versehen von Philipp Haeuser. (Bibliothek der Kirchenväter, 1. Reihe, Band 41) Kempten; München : J. Kösel : F. Pustet, 1922., XII, 29, pieejams tiešsaistē <http://www.unifr.ch/bkv/kapitel2751-28.htm>, skatīts 25.05.2010.

28 Foma Akvinskij, Summa teologiji I, 75-119, Kijev, 2005, 267.

saprasts bibliskā nozīmē kā līdzvērtīgs partneris, bet gan kalps. Tālāk viņa izteikumi skar sievietes dabu kā tādu "Raugoties uz tās individuālo dabu, sieviete ir nepilnīga un neizdevusies. Vīrieša sēklas aktīvais spēks ir vērsts uz to, lai veidotu pilnīgu vīrieša kārtas līdzību, un tādēļ, ja piedzimst sieviete, tad tas ir saistīts ar kādu defektu aktīvajā spēkā vai arī matērijā, vai nu arī pat ar ietekmi no ārpuses... No otras puses, raugoties uz dabu kopumā, bet ir pakļauta dabas nolūkam radīšanas darbam. Bet tieši kopējais dabas nolūks pamatojas Dievā, visas dabas Radītājā. Tādēļ, radot dabu, Dievs radījis ne tikai vīrieti, bet arī sievieti."²⁹ Pie šiem Akvīnas Toma spriedumiem mēs varam pateikties radīšanas stāstu tekstiem, ka viņš gluži neatļaujas pateikt, ka sieviete kā tāda būtu kļūda šajā pasaulē, lai arī tālu no tā vairs nav, jo, pēc Akvīnas Toma domām, sieviete piedzimst dabas kļūdas rezultātā. Par laimi radīšanas stāstu teksti viņam neļauj pavisam aizmirst Bībeles perspektīvu. Tomēr atkal Akvīnas Toms saredz vienīgo jēgu sievietes radīšanai tajā, ka viņa ir nepieciešama, lai cilvēks varētu turpināties. Viens no jautājumiem, ko Akvīnas Toms vēl risina, runā par Dieva līdzības klātbūtni vai trūkumu cilvēkos. Te nu viņš nonāk pie secinājuma: "Dieva līdzība tās pamatnozīmē, tātad kā sapratīgā daba, vienādi ir gan vīrietī, gan sievietē. Tādēļ pēc vārdiem: "Pēc savas līdzības viņš viņu radīja", papildināts "vīrietī un sievieti viņš radīja" (1. Moz 1,27). ... Tomēr sekundārā nozīmē Dieva līdzība ir tikai vīrietī, jo vīrietis ir sievietes sākums un mērķis līdzīgi tam kā Dievs ir visas radības sākums un mērķis. Tādēļ apustulis pateicis, ka vīrs "ir Dieva godības attēls un atspulgs; bet sieva ir vīra godības atspulgs", tālāk paskaidro, kāpēc tas ir tā teikts: "Jo vīrs nav no sievas, bet sieva no vīra. □ Jo vīrs nav radīts sievas dēļ, bet sieva vīra dēļ." (1.Kor 11,8-9).³⁰ Kā redzams, te Akvīnas Toma radīšanas stāstu interpretācija sasaistījusies kopā ar citu šī stāsta interpretāciju, ko atrodam Pāvila 1.

29 Citēts pēc Foma Akvinskij, Summa teologiji I, 75-119, Kijev, 2005, 267-268 un Sancti Thomae de Aquino, Summa Theologiae I, q.92 pieejams tiešsaistē <http://www.corpusthomicum.org/sth1090.html>, skatīts 03.06.2010.

30 Citēts pēc Foma Akvinskij, Summa teologiji I, 75-119, Kijev, 2005, 281.

vēstulē korintiešiem. Salīdzinot Pāvila un Bībeles pirmajās nodaļās teikto, ir redzamas atšķirības. Radīšanas stāsti neatšķir, ka Dieva līdzība vai gods būtu dažādās pakāpēs vīrietī un sievietē, tad Pāvila interpretācijā jau redzama zināma pakāpju veidošana. Tas atbilst interpretācijas tendencēm jūdaismā, kas ir bijušas populāras Pāvila laikā, kur mēģina harmonizēt abus radīšanas stāstus un attiecina 1. Moz 1,27 izteikumus par cilvēka radīšanu Dieva līdzībā tikai uz vīrieti, diemžēl paredzot zināmu sievietes subordināciju.³¹ Pāvila vārdos neizskan doma, ka sievietei nepiemistu Dieva līdzība, no vīra sievietei ir tikai godība, kurā acīmredzot izpaužas Dieva līdzība vīrā.³² Iepretī tam Akvīnas Toms, tad tieši izsaka Dieva līdzības trūkumu sievietē ārpus "pamatlīdzības", kas pēc viņa domām ir cilvēka racionalitāte. Īsti Dieva līdzībā ir pēc viņa domām radīts tikai vīrietis. No šī salīdzinājuma redzams, ka radīšanas stāstu interpretācija arvien vairāk ir nosliekusies sievietei naidīgā virzienā. Ja 1. Moz 1,27 ir pavēstīts par abu dzimumu radīšanu Dieva līdzībā, tad Pāvila vēstulēs jau parādās zināms ierobežojums līdz Akvīnas Toms (un arī citi baznīctēvi) apgalvo šim tekstam pavisam pretējo – sievietei nepiemīt Dieva līdzība.

Interpretācija mūsdienu draudžu praksei

1. Interpretējot radīšanas stāstus, ir svarīgi atcerēties to mitoloģisko raksturu, lai būtu iespējams saredzēt to simbolisko nozīmi. Tāpat jāatceras, ka šie stāsti, tāpat kā arī to interpretācijas ir sava laika un kārtības iespaidoti. Radīšanas stāsts, kas sākas 1. Moz 2,4 ved tālāk uz stāstu par grēkā krišanu, par attiecībām starp Dievu un cilvēku pēc tam. Tā šis stāsts skaidro to realitāti, kurā dzīvo

31 Wolff, Christian, *Der erste Brief an die Korinther*, Leipzig, 1996, 251. "Ieva nav radīta Dieva līdzībā, bet gan radusies no Ādama". Midrašs Tanhuma B Tasria 10, citēts no Schrage, Wolfgang, *Der erste Brief an die Korinther*, EKK VII/2, Neukirchen-Vluyn, 1995, 509.

32 Par *doxa* (gods, godība) nozīmi, skat. Wolff, Christian, *Der erste Brief an die Korinther*, Leipzig, 1996, 251. Tālāk par Pāvila interpretāciju skatīt eksegēzi par 1. Kor 11,20-16.

- cilvēks, kādēļ arī šajā pasaulē tam neklājas viegli. Šis stāsts uzsver šīs pasaules labo sākumu.
2. Blakus ir divi stāsti, kur pirmajā skaidri ir apliecināts tas, kas cilvēks ir radīts Dieva līdzībā, cilvēks kā vīrietis un sieviete (1,27). Otrajā radīšanas stāstā šādu apgalvojumu nav runāts par Dieva līdzību cilvēkā vispār. Interpretācijas vēsturē gan pirmais radīšanas stāsts ir ticis interpretēts ar tendenciozi interpretēta 2. nodaļā atrodamā stāsta brillēm. Tas ir licis apšaubīt šo skaidro Bībeles izteikumu par to, ka abi dzimumi ir Dieva līdzībā radīti. Tādēļ būtiski ir atšķirt šo vēlāko interpretāciju izteikumus (arī Pāvila vēstulē korintiešiem 11. nodaļā atrodamo) no šo sākotnējo stāstu nolūka. Jāievēro, ka arī 1. Moz 2. nodaļa nav Katrā ziņā pavisam noteikti to nevar saistīt ar vārdiem "palīgs, kas atbilst viņam"
 3. Ļoti būtiski šo tekstu mūsdienu interpretācijā ir apzināties to interpretācijas vēsturi, kur ir notikusi teksta nozīmes nobīde par sliktu sievietei. Tad, ja mūsdienu praksē jautājumos par sievietes lomu sabiedrībā tiek argumentēts ar "radīšanas kārtību", kas pieprasa sievietes subordināciju, jāatceras, ka subordinācija nav pamatojama pašos radīšanas stāstos, bet gan to vēlākajās diskriminējošajās interpretācijās un šāds subordinācijas pamatojums šodien nozīmē turpināt to interpretācijas līniju, kas vainagojas Akvīnas Toma izteikumos par sievieti kā nepilnīgu būtni iepretī vīrietim.